

Неџад Мехмедовиќ. *Еснафот во казата Пазарџик (Добрич) во втората половина на XIX век со посебен осврт на печалбарите од Османлиска Македонија*. Институт за јавни политики, Скопје, 2024, 145.

Во текот на 2024 година во издание на Институтот за јавни политики од Скопје на македонски јазик излезе од печат книгата *Еснафот во казата Пазарџик (Добрич) во втората половина на XIX век со посебен осврт на печалбарите од Османлиска Македонија* од авторот м-р Неџад Мехмедовиќ.¹

Монографијата е структурирана во предговор, три тематски поглавја, заклучни согледувања, библиографија и прилози. Тематските поглавја се насловени како: Пазарџик - главен трговски центар на Јужна Добруџа во втората половина на XIX век; Еснафот во казата Пазарџик во втората половина на XIX век; и Печалбарите

од Османлиска Македонија во казата Пазарџик во втората половина на XIX век.

За потребите на истражувањето авторот за првпат користи преведени документи од османски јазик, при што прави сеопфатна анализа на нивната содржина. Предмет на превод, обработка и анализа се вкупно 404 османски документи од видот „Ruhsatiye esnaf tezkeresi“ и „Yabancı esnaf ruhsatiye tezkeresi“ за практикување занает во казата Пазарџик со податоци за годишната заработка и платениот данок во периодот од 1866 до 1873 година.

Главен предмет на истражување на авторот е социо-економската положба на казата Пазарџик (Добрич) во втората половина на XIX век според османските документи. Економскиот развој на казата Пазарџик во втората половина на XIX век, како и панаѓурот што се одржувал во градот, со текот на времето претставувал центар на сите поголеми населени места во регионот на Добруџа и домаќин за многу печалбари кои доаѓале од блиските и подалечните места. Со текот на годините, голем дел од трговците и занаетчиите останувале трајно да живеат во градот,

¹ М-р Неџад Мехмедовиќ (Скопје, 1985) е асистент-истражувач и докторант на Институтот за национална историја во Скопје. Неговото поле на научен интерес се политичката историја, османистиката, јавните политики, меѓународните односи, миграциските движења и човековите права. Автор и уредник е на вкупно пет книги и на над триесет статии и анализи од различни научни области од општествените науки на македонски, англиски, босански, српски и бугарски јазик.

при што му се приклучувале на градскиот локален еснаф.

Во првата глава авторот најпрвин ни дава вовед на општествено-економските прилики во целокупниот регион на Добруџа во втората половина на XIX, за да во продолжение се сосредоточи на економскиот развој на казата Пазарџик. Во овој дел авторот ни дава јасна слика на стопанските прилики во градот, со фокус на занаетчиите и трговците, пред се водејќи се од предходните пишани извори за посочениот период. Централно место во првата глава е посветено на панаѓурот кој што претставувал никулец за понатамошното развитие на градот. За возникнувањето на панаѓурот особено придонеле три значајни фактори: богатата и ретко населена добруџанска земја, положбата на градот како регионален центар, како и неговиот веќе оформен трговско-занаетчиски облик.

Втората глава содржи анализа на податоците од сите 404 преведени османски документи кои се однесуваат на платените даноци на еснафот во казата Пазарџик. Поглавјето е поделено на пет потточки и тоа: Финансиски документи (уверенија) за платени даноци во казата Пазарџик; Занаетите во казата Пазарџик во втората половина на XIX век; Годишната заработка на занаетчиите и трговците во казата Пазарџик; Географското потекло на занаетчиите и трговците во казата Пазарџик; и Личните имиња што се среќаваат во финансиските документи за платени даноци во казата Пазарџик.

Преку преводот и анализата на документите авторот ги открива занаетите што ги практикувале занаетчиите и трговците, нивните приходи, даноците што ги плаќале, датумите кога го платиле данокот, местата од каде што потекнуваат, маалата во кои живееле во градот, еснафите кон кои припаѓале во моментот, нивното ниво на професионална подготовка, чаршијата на која ѝ припаѓале, религиозните и останалите титули кои ги имале, семејните врски на некои од занаетчиите и трговците, личните имиња и имињата на нивните татковци, како и многу други лични податоци.

Во книгата се пронајдени и содржани податоци за вкупно 74 различни занаети кои постоеле во градот. Од страна на авторот е направена анализа за најчесто среќаваните занаети, нивниот годишен приход, како и годишниот приход на лицата кои заработувале најмногу и најмалку во текот на годината. Занаетчиите и трговците содржани во финансиските документи за платени даноци потекнувале од 46 различни населени места. Од вкупниот број занаетчи 47.27% се дојденци, додека 52.73% се од градот Пазарџик. Според религиозната припадност 56.68% од нив се муслимани, а 43.42% се христијани (и останати). При преводите на документите авторот среќава различни лични имиња, од кои 128 се муслимански, а 149 христијански (и останати). Од страна на авторот е направена посебна анализа на најчесто среќаваните лични имиња, кои се совпаѓаат со најчесто среќаваните

имиња што се користат до ден днешен во Република Бугарија. Одделен сегмент е посветен на имињата и дејностите на преселниците Евреи, Грци, Татари и Ерменци, кои, исто така, претставувале значаен дел од богатиот еснаф во градот.

Во третото тематско поглавје авторот прави анализа на податоците за вкупно 29 занаетчии и трговци од Османлиска Македонија содржани во документите за платени даноци во казата. Направено е детално проучување на нивните практикувани занаети, семејните врски, приходи, даноци, како и поврзување со други османски документи во кои тие се среќаваат во посочениот период, а кои се дел од ориенталниот оддел на Националната библиотека во Софија. Особено се впечатливи документите за бозациите од Тетово, како и фурнациите од Охрид, кои се најбројни и за кои е посветен поголем дел од тематската целина. Во продолжение на поглавјето авторот вклучува факсимили и краток превод за печалбарите од Османлиска Македонија во казата Пазарџик (Добрич) содржани во финансиските документи за платени даноци.

На крајот од книгата е содржана листа на целокупната користена литература. За потребите на монографијата авторот користи стручни трудови од бугарски автори, но и автори од други земји, вклучително и од Република Северна Македонија, како и интернет-извори и весници. Дополнително се користени архивски фондови и тоа: Османски документи од архивските збирки на ориенталниот

оддел при Национална библиотека „Свети Кирил и Методиј“; Бугарскиот историски архив (БИА); и државниот архив на Република Турција.

Истражувањето завршува со богат фонд на прилози и тоа: Регистар на муслиманските лични имиња содржани во финансиските документи за платени даноци во казата Пазарџик; Регистар на христијанските (и други) лични имиња содржани во финансиските документи за платени даноци во казата Пазарџик; Анотации за документи поврзани со одржувањето на панаѓурот во казата Пазарџик; Факсимили и анотации на документи поврзани со фурнациите во казата Пазарџик; Анотации на документи поврзани со финансиите и даноците во казата Пазарџик; Факсимил и превод на еден документ за платени даноци во казата Пазарџик; Табела со податоци за трговците и занаетчиите во казата Пазарџик содржани во финансиските документи за платени даноци; и Стари фотографии од панаѓурот во Хаџиоглу Пазарџик (Добрич).

Сите осум посочени прилози во склоп на монографијата претставуваат дополнителна база на податоци од целокупното истражување, при што тие се директно поврзани со текстот на монографијата. На крајот од книгата е содржана кратка наративна биографија од авторот.

Делото Еснафот во казата Пазарџик (Добрич) во втората половина на XIX век со посебен осврт на печалбарите од Османлиска Македонија е уникатно и единствено заради научниот пристап кон темата која ја

обработува. Научна литература што авторот ја користи во книгата овозможува споредување податоци од најразлични извори и тоа е од особено значење за целината на оваа книга. Обемниот број на обработени османотурски документи се најзна-

чајната придобивка од овој научен труд. Токму затоа, оваа монографија претставува значајно дело кое ги поставува основите на оваа тема и дава значаен придонес како за бугарската, така и за македонската историографија.

Фатима Салифоска
salifoska.f@gmail.com